

هو

استدلال وادرس

مبانی تفسیر تخصصی حقوق مدنی

ابراهیم دژپسند
(قاضی دادگستری)

انتشارات جاودانه

سرشناسه : دژپسند، ابراهیم، ۱۳۴۵-
 عنوان و نام پدیدآور : استدلال دادرسی (مبانی تفسیر تخصصی حقوق مدنی) / ابراهیم دژپسند.
 مشخصات نشر : تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری : ۲۴۸ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۷۳-۵
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 موضوع : حقوق مدنی - ایران - تفسیر و استنباط
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۳ ۵/۵۴۳/۵۰۰ KMH۵۰۰
 رده‌بندی دیویی : ۳۴۶/۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۶۴۲۶۹۵

عنوان کتاب: استدلال دادرسی (مبانی تفسیر تخصصی حقوق مدنی)

تألیف: ابراهیم دژپسند

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۳

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۷۳-۵

[http:// www.junglepub.org](http://www.junglepub.org)

[email:// Info@junglepub.org](mailto:Info@junglepub.org)

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹-۶۶۴۸۲۸۳۰

۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

چکیده

دیباجه

«حقوق صوری»

۱	کلیات و تعاریف و مفاهیم حقوق مدنی
۱	استدلال دادرسی
۶	ویژگی‌های فلسفه هرمنوتیک
۷	سنت فلسفه تحلیلی
۸	چگونگی فهم متن
۹	سلاست ادبی / صلابت حقوقی
۱۰	عقل حقوقی هم در مقام
۱۹	عناصر تشکیل‌دهنده تئوری حقوقی
۲۳	مجموعه مقدمات معلوم
۲۷	موضوع حقوق مدنی
۳۴	متعلق حق (موضوع حق)
۳۸	بنیان‌های فلسفه تحلیلی در حقوق

۵۳.....تفسیر فلسفی از اراده حقوقی

۵۹.....مبانی تفسیری از حقوق مدنی

۵۹.....چرایی و چگونگی تفسیر حقوق مدنی

- تفسیر حقوق مدنی شکل‌گرایی یا واقع‌گرایی؟ ۱؟ ۷۳
- مؤلفه‌های تفسیری حقوق مدنی ۸۰
- نقش «اصول حقوقی» در تفسیر «حقوق مدنی» ۸۵
- نقد ۸۸
- ویژگی‌های اصول حقوقی ۹۳
- مثال چند وجهی بودن درجه کلیت ۹۴
- تفسیر سکوت در حقوق مدنی ۹۹
- تأثیر سکوت در امر اذن، اجازه، رضا و اقرار ۱۰۸
- نهاد دادرسی با گزاره‌های حقوقی ۱۱۱
- گزاره‌شناسی حقوقی در استدلال دعاوی مدنی ۱۱۱
- منطق زبان‌شناختی در استدلال دادرسی دعاوی مدنی ۱۱۵
- حاجت‌خواهان با حجت دادرسی ۱۱۶
- مکاتب تفسیری از حقوق مدنی ۱۲۱
- حقوق اشخاص در نظم حقوقی ۱۲۹
- نقد نظریه اصالت و واقعیت داشتن شخص حقوقی ۱۳۳
- نظریه فرضی بودن شخص حقوقی ۱۳۳
- استنتاج تئوری فرضی و اعتباری بودن ۱۳۴
- استنتاج حقوقی اعتباری بودن شخصیت حقوقی ۱۳۶
- ویژگی‌های حقوق مربوط به شخصیت ۱۳۸
- حمایت حقوقی از شخصیت انسان ۱۳۸
- خصایص حقوق خصوصی شخص ۱۴۰
- بطلان سلب حق شخصی ۱۴۱
- ضمانت اجرای مدنی از قرارداد سلب حق ۱۴۲
- بطلان سلب حق ازدواج در مدت معین ۱۴۴
- احوال شخصی ۱۴۵

۱۴۷	حقوق اموال و مالکیت در حقوق اقتصادی
۱۴۷	حقوق اموال
۱۵۰	کدام مال؟
۱۵۵	حقوق و حدود مالکیت
۱۵۷	منشأ انتزاع
۱۵۹	نقد بر مقوله کیف بودن ملکیت
۱۶۲	کلیدواژه فهم مالکیت حقوقی
۱۶۳	توجیه نظری مالکیت زمانی
۱۶۳	حقوق قرارداد در نظم اقتصادی
۱۷۲	تحقق اجرایی قاعده
۱۷۵	دگردیسی قرارداد فیزیکی به دیجیتالی
۱۸۲	تنوری غبن حادث
۱۸۴	حقوق مسؤولیت مدنی در حقوق بیمه
۱۸۴	اصول سه گانه حقوق مسؤولیت مدنی
۱۹۱	تنوری تقصیر مرکب
۱۹۲	تبدیل مسؤولیت شخصی / اجتماعی شدن خطرها
۱۹۲	تنوری لزوم جبران ضرر
۱۹۴	ارکان مسؤولیت مدنی
۱۹۷	ضمان قهری
۲۰۱	حقوق خانواده در اصالت و استقلال علمی
۲۰۵	حقوق و تکالیف اختصاصی
۲۰۸	ضمان مهر
۲۰۸	پرسش های حقوقی و پاسخ دادرسی نسبت استدلال ضمان مهر
۲۰۹	ترتیب حقوقی ضمان / تنوری های گوناگون
۲۱۵	طلاق توافقی در نظام حقوقی ایران
۲۲۰	مصالح حاجیه
۲۲۰	مصالح تحسینیه
۲۲۱	حقوق اثباتی در نظم قضایی
۲۲۶	جایگاه و پایگاه علمی اثبات و ادله اثبات قواعد ماهوی (قانون مدنی)

عشق امر کل ما رقعہای او قلزم و ما جرعه‌ای
او صد دلیل آورده و ما کرده استدلال‌ها
بر اهل معنی شد سخن اجمال‌ها تفصیل‌ها
بر اهل صورت شد سخن تفصیل‌ها اجمال‌ها
مولانا جلال‌الدین محمد بلخی

چکیده

... در عصر علمی ما، علم حقوق هم، عصر به رسمیت شناختن تمایزها، تفاوت‌ها، عصر افتراق و اختلاف، عصر آگاهی از آشفتگی‌ها و پریشانی‌های علمی و عینی است، عصر تبحر و تخصص است، عصر عبور از سنت و کلاسیک با عبور از عصر مدرنیته به پست‌مدرن عصر حقایق متکثر متأثر از افق‌ها، خرده گفتمان‌ها، بحران کلیت‌اندیشی افراطی، بحران فقدان برهان، بحران جزم‌اندیشی و تعصب و تصلب در ظواهر متن، بحران ندانستن نادانستنی‌ها و بحران قطعیت و تصدیق و ... عصر ورود فلسفه علم حقوق بر علم حقوق است، فلسفه حقوق مدنی در این عصر تکثر عنصری چگونه تعریف می‌شود؟!

انتخاب واژگان، جمع استدلال دادرسی، استدلال، به معنای فلسفی بودن واژه است و دادرسی، به معنای حقوق و قضایی بودن است. داور فلسفی در امر دادرسی بدون اینکه زوایای آن تفکیک شود؛ به اندیشیدن و شک و تردید در امر رسیدن به هدف و غایت و در نتیجه نقد کردن و کالبدشکافی متن حقوقی و تطبیق آن با واقعیت منتج می‌شود. دادرسی در امر دادرسی فلسفی فکر می‌کند و حقوقی - قضایی عمل می‌کند یعنی:

«فلسفی فکر کردن» با «خرد انتقادی» و «حقوقی عمل کردن» با «خرد التزامی» بهره بردن است.

حقوق مدنی؛ حقوق زندگی است، مادر دیگر گرایش‌ها و رشته‌های حقوق است. حقوق مدنی؛ حقوق اشخاص است. اشخاص در حقوق؛ صاحب «حق و تکلیف» هستند. حق عبارت است از قدرت، توانمندی امتیاز و سلطه‌ای که به شخص اعطا شده و شخص بدان استناد و استفاده می‌کند. قانون مدنی نقش منحصر به فرد در حقوق مدنی دارد. فلسفه حقوق، حاصل جمع فنون و عوامل درایت با روایت متن است. تفسیر حقوق بدون شناخت و تفکیک مبانی «چرایی؟» و از منابع «کجایی؟» ممکن نیست؛ و نمی‌توان بدون نگاه مجموعه‌ای به تفسیر حقوق مدنی مبادرت ورزید. و در قالب: شکل‌گرایی

صورت‌گرایی افراطی از واقع‌گرایی حقوقی بازماند. تفسیر حقوق مدنی، با واسطه و دقت در آن به کشف و مراد مخاطب فراهم می‌شود حال آنکه، تأویل حقوق مدنی، فرآیندی است که همواره مبتنی بر حرکت ذهن در کشف اصل پدیده‌ها یا پی‌جویی عاقبت آنهاست. تفسیر به کمک واسطه است. این واسطه گاه متن زبانی و گاه شیئی نشانگر است. بدین واسطه است که به مثابه نشانه و اشاره و دلالت و علامت از طریق فرآیند فهم موضوع در خطابات متن حقوقی صورت پذیرد. تفسیر گاه با فهم و ادراک و نظریه‌سازی به‌کار می‌رود. تفسیر حقوق مدنی محمول بر زبان حقوقی و فرهنگ حقوقی عمومی است. در تفسیر حقوق مدنی در جستجوی بطن متن است. تفسیر حقوق مدنی با قضایای قضایی و یا گزاره‌های علم حقوقی با اجتماع فهم و ادراک اراده مقنن و مفسر و مخاطب تفسیر جامع صورت می‌گیرد.

تفسیر مسأله‌ای و تفسیر موضوعی و تفسیر متنی از شیوه‌های تفسیر است. تفسیری که هر یک ویژگی‌های خاص خود را دارد و نیز در هر گرایشی از گرایش‌های مجموعه حقوق مدنی تحلیل و تعلیل می‌شود. دایره مدار تفسیر بر حول این محور است که تفسیر در کدام مکتب فکری و فلسفی است.

مکتب تحقیقی اثباتی یا در مکتب حقوق طبیعی تفسیر به عمل می‌آید حقوق مدنی در مکتب شکل‌گرایی یا در مکتب واقع‌گرایی تفسیر می‌شود و نیز در مکتب نظم‌گرایی یا در مکتب عدالت‌محور تفسیر حقوقی انجام می‌شود.

در مکتب شک‌گرایی تردیداندیشی یا قطعیت‌اندیشی جزم‌اندیشی حقوقی تفسیر حقوقی مدنی به عمل می‌آید. تفسیر و تحقیق متن حقوق مدنی کوشش صرف تحقق قانون مدنی نیست. بلکه تلاش فلسفه تحلیلی فلسفه هنجاری‌ای است با حرکت فکری از نقل تا نقد یا از نقالی تا نقادی است. این توصیه تفسیری است که:

کونوا نقاد الکلام

تطبیق فهم و ادراک حکم قانونی با قضیه قضایی نه تنها تلاش فکری است بلکه ریاضت عقلی از تلاش فکری قضایی حقوقی است. چون پیوسته عقل قضایی، تقنینی و حقوقی منطبق با واقعیت اجتماعی و منطق عرفی نیست.

کلید واژگان:

۱. چیستی حقوق مدنی
۲. زبان و فرهنگ حقوق مدنی
۳. تفسیر و تأویل حقوق مدنی
۴. ریاضت عقلی و علمی (ذهنی) تا (عینی) حقوق مدنی